

Tordai Zádorra emlékezve

Többllet 2015. 1. szám – Kortársunk: Tordai Zádor. 179 old.

A Többllet filozófiai folyóirat 2015. évi első száma a kolozsvári születésű filozófus, Tordai Zádor (1924–2012) életművének állít emléket. A lap nyitószáma Egyed Péter munkája, és a filozófus életművét vázolja fel részletesen az olvasók számára. Így többek között kitér arra, hogy Tordai Zádor a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem filozófia szakának végzettje, majd oktatója, illetve a Román Tudományos Akadémia helyi Történettudományi és Filozófiai Intézetének kutatója volt 1957-ig. A filozófus ez idő alatt az erdélyi karteizianizmus történetét kutatta, Apáczai Csere János és Bessenyei György munkásságának szentelte figyelmét, és kiadta Bessenyei György filozófus-testőrírő munkáit. 1957-ben Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámájáról különvéleményt közölt a Korunkban; azt az álláspontot vázolta fel, hogy a mű legpozitívabb szereplője Lucifer és nem Ádám, hiszen előbbi az embert önálló gondolkodásra inti, hogy saját fejével ítélje meg az emberi történelem eseményeit. Ugyanakkor a mű legpozitívabb részének a falanszterjelenetet tartotta, mondván a közösségnek az egyén életét kell fenntartania, a közösségnek ebben és nem önmagában van értelme. Mivel szembement a korszak hivatalos irodalomtörténet-írásával, eltávolították a Filozófiai Intézetből. 1960-ban áttelepült Budapestre, ahol a Magyar Tudományos Akadémia munkatársaként munkásságát a kortárs francia filozófia recepciójának és adaptációjának szentelte. „Tordai Zádor legnagyobb életvállalkozása Jean-Paul Sartre életművének a magyar átültetéséhez és értelmezéséhez kapcsolódik”, (7.) jelentős részeket fordított és közölt belőle az *Egzisztencia és valóság* című könyvében, illetve sokat tett Jacques Maritain és Teilhard de Chardin munkásságának megismertetéséért. Elkötelezett karteizianus gondolkodóként ma is érvényes gondolatokat fogalmazott meg monográfiáiban, amelyek fő témája a felelősség, a cselekvés és a nemzeti kisebbségek

kérdése. További jelentős esszéinek, tanulmányainak témái egyben korunk problémái is: a modernizáció, a történetfilozófiai perspektívák és az iszlám.

Mester Béla Tordai Zádor *filozófiatörténész, kultúrárközvetítő és gondolkodó* című tanulmánya elsősorban a filozófus magyarországi „recepcióját” hivatott bemutatni. Mester írása utal Tordai Budapesten is vállalt erdélyi, sőt kolozsvári identitására, illetve néhány személyes emléket is megoszt az olvasókkal. A tanulmány első részében Tordai filozófiatörténeti munkásságáról emlékezik meg, a 17. századi magyar karteizianizmussal foglalkozó művekre helyezi a fő hangsúlyt, ismertetve a Magyar Filozófiai Szemlében megjelent, *A magyar karteizianizmus történetének vázlatja* című művét, amely az első komolyabb tanulmánya volt Magyarországra való áttelepülése után. Ugyanakkor nem szorítkozik pusztán a szakmai rész bemutatására, hanem közben a hatvanas évek magyarországi és erdélyi viszonyaira s a filozófiai kutatási lehetőségek konjunktúráira is kitér, utalva arra, hogy vélhetően miért hagyta abba Tordai a magyar filozófiai hagyománnyal való foglalkozást. Ezt követően Tordai egzisztencializmussal kapcsolatos munkásságát vázolja; miután a korábbi kutatási területét feladta, az egzisztencializmus megismerésére, közvetítésére és megértésére fektette a fő hangsúlyt. E tevékenység következtében alakult ki a cselekvésértelmezése, a cselekvést a középpontba helyező filozófiai nézetrendszere, amelyet mind magyar, mind külföldi publikációkban közölt. Végezetül pedig Tordai kultúrárközvetítő munkásságát ismerteti Mester Béla, aki saját élményekből táplálkozva vázolja a témát, hiszen a szerzőnek Tordai Zádor doktori témavezetője volt.

A periodika következő írása Veress Károly tollából származik, és a már előzőekben érintett Tordai-féle cselekvésfelfogást tárja az olvasók elé, párhuzamba állítva vagy konfrontálva azt egyéb korabeli irányzatokkal. A filozófus cselekvésfelfogása

nem illeszkedik be a marxista közelítésmódokba, de a gondolatmenete és a szöveg nem besorolható egyik filozófiai irányzatba sem, sőt explicite az sem fordul elő, hogy filozófiai vállalkozásként tekintene munkájára Tordai. (vö. 31.) Emellett „egészen apró részletekig és az atomisztikus összefüggések feltárásáig elmenő *filozófiai mikroanalízis* nyújt az emberi cselekvés szerkezetéről és értelméről”. (32.) A szerző rámutat arra, hogy Tordai Zádor *A cselekvés hálója* című munkájában foglalt megközelítés „hivatkozások nélkül is összecseng és szinkronizál számos, éppen a keletkezése időszakában általánosan ismertté váló filozófiai gondolattal, vagy éppenséggel megelőlegez ilyeneket”, mint amilyen például „az egzisztencializmus, a heideggeri fundamentálonológia és bizonyos tekintetben a filozófiai hermeneutika”. (37.)

A lapszám *Kortársak, közelről* című egységében három írás kapott helyet. Angi István *Egy hármastalálkozó emlékeiből* címmel közli a hatvanas évek végéről származó, Bretter György és Tordai Zádor társaságában született élményeit. Ezt a kedélyes visszaemlékezést követi Kántor Lajos írása *Madách kalandja a Korunkban* címmel; amint a cím sugallja, a Korunkban megjelent Tordai-írást, illetve az arra érkezett reakciókat ismerteti, véleményezi. Vajda Mihály írása *Zádor barátom* címmel jelent meg, és akárcsak a blokkot nyitó mű, ez is személyes hangvételű visszaemlékezés.

A folyóirat harmadik egységében, a tudományos ismertető munkák, illetve a személyes visszaemlékezések után maga a periodika figyelmének középpontjába állított Tordai Zádor „szólal meg”. A szerkesztők

három érdekesítő Tordai-írást tárnak az olvasók elé: *A misztika fogalmáról*, *Miért nem lehet a történelmet előre látni?*, illetve a *Mese a modernizációról, avagy a modernizáció és az iszlám* címűeket.

A lapszám végén önálló egységként kapott helyet a 2014/1. szám folytatásaként megjelenő két tanulmány. Olay Csaba *Implicit és explicit nemzeti identitás* című írásában elsősorban a nemzeti identitás olyan koncepcióját vázolja, amely elkülöníti annak explicit és implicit szintjét, továbbá az előbbi szint narratív jellegére is rávilágít, és foglalkozik a személyes és a kollektív identitás narratív koncepciói közötti különbségekkel is. Fehér M. István *Idegenség, másság, önmegismerés „A tiszta önmegismerés az abszolút más-létben, ez az éter mint olyan...”* című munkájában elsősorban filozófiatörténeti szempontból tárgyalja az identitásképzés olyan változatait, „amelyek tág értelemben vett idegenség tapasztalatának kulturálisan releváns feldolgozásából származnak”. (120.)

A *Miroár* fejezetben Szabó Tamás ismerteti Veress Emőd: *Államfő és kormány a hatalom-megosztás rendszerében* című munkáját. A *Budoár* című fejezetben Dániel Károly *A mezitlábás filozófus. Moses Mendelssohn élete és kora (1729–1786)* címmel ismerteti a felvilágosodás kori berlini viszonyokat, a zsidóság ottani helyzetét, a filozófus életét –Berlinben élő zsidóként és zsidók közt élő, nemcsak talmudi tanulmányokra, hanem a közösség által tiltott tudományokra is nyitott elmeként –, és németből magyarra fordított Mendelssohn-alkotásokat is közread és kommentál.

Dénes Gabriella

Alkalom a szakmai találkozásra

Többllet 2015. 2. szám – Találkozáspontok. 159 old.

A Többllet folyóirat 2015. 2. számának anyagát a *Találkozáspontok* című konferencián elhangzott előadások képezik. A tudományos találkozót 2015. március 27–28-án tartották a Babeş–Bolyai

Tudományegyetem Filozófiai Doktori Iskolájában, társszervezők a DOSZ Filozófiatudományi osztálya, a Romániai Magyar Doktoranduszok és Fialat Kutatók Szövetsége, az Erdélyi Magyar Filozófiai

Molnár Péter (1979) – doktorandusz, BBTE, Kolozsvár; némettanár, Apáczai Csere János Líceum, Kolozsvár, pe_mol@yahoo.d